

De Gulden Regel

‘Zoek eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen alle andere dingen je erbij gegeven worden.’

Zo simpel is het, lijkt Matteüs in zijn evangelie aan het einde van hoofdstuk 6 te zeggen. Breek niet je hoofd over alles wat je zou moeten doen in de toekomst, denk niet dat je controle hebt over de dag van morgen. Het is een illusie, je overschat jezelf! Alles wat je nodig hebt voor een gelukkig en tevreden leven ligt in dit streven. Het is waar, zegt Matteüs, je bent het zout der aarde, maar je bent het alleen dan als je ook je grenzen kent, als je niet je ego op de plaats hebt gezet waar de troon van God hoort te staan.

Betekent dit: ‘stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw’. Nee, je geen zorgen maken over de dag van morgen gaat niet over ‘goedkope genade’, zoals de theoloog Dietrich Bonhoeffer deze fatalistische geloofshouding ooit heeft genoemd. Veeleer gaat het om de reële inschatting van je mogelijkheden als mens - om het verschil tussen maakbaarheid en mogelijkheid.

Zoek het koninkrijk van God – en doe daarvoor alles wat tot je mogelijkheden als mens behoort. Niet meer en niet minder. Daartoe roept Jezus zijn vrienden en vriendinnen op en met hen allen die in zijn spoor willen gaan. En Matteüs heeft in de bergrede alle teksten bij elkaar gezet die hij hierover kon vinden. Het zijn piketpalen, richtingwijzers die je bij het zoeken naar het koninkrijk van God zullen helpen.

Het opvallende is dat deze richtingwijzers niet van je weg wijzen, maar op jezelf gericht zijn. Ieder mens afzonderlijk wordt hier aangesproken. Ieder mens, geschapen naar het beeld van God, mag in alle vrijheid kiezen of hij of zij in het spoor van de goddelijke wijsheid, verbeeld in vrouwe Sophia, deze wegwijzers wil volgen. Een wijsheid die de aartsmoeders en de aartsvaders heeft geleid, de profeten en ook Jezus in zijn bergrede – een wijsheid die in verhalen zijn neerslag heeft gevonden om ons zo een licht voor de voeten te zijn in tijden van duisternis. Levenswijsheden die een loutering teweeg brengen en die een metanoia – ommekeer - van je vragen als je het koninkrijk van God wilt vinden. Een ommekeer in jezelf, in je denken en doen.

Oordeel niet, staat in de tekst, oordeel niet want op dezelfde wijze zal anders ook over jou worden geoordeeld. Met de maat waarmee jij meet zal ook jou de maat worden genomen.

Confronterend vind ik die oproep, want meteen begin ik te denken: hoe vaak op een dag doe ik dat wel niet: oordelen over een ander, mezelf en mijn manier van denken en doen boven die van een ander te stellen. Want, laten we eerlijk zijn, uiteindelijk weet ik toch het beste wat goed is en wat gedaan moet worden – of in elk geval net iets beter dan mijn zus, mijn vriendin, mijn man, mijn collega, mijn .. vul maar in. Je wilt ten slotte het beste – oprecht – en tja, kan ik het helpen dat ik dan toevallig ook altijd diegene ben die het dan ook het beste weet?

Gedraag je niet als een beoordelaar – neem de ander niet de maat - plaats je niet boven haar of hem – alleen dan komt het rijk van vrede dichterbij in het klein en in het groot. Dat is wat Matteüs zegt.

In het klein maak ik het net mee in mijn eigen vriendenkring. Een dierbare vriendin is overleden aan de gevolgen van kanker. Net zo oud als ik. Een hechte vriendenkring staat klaar die na het toch nog onverwacht snelle overlijden alles regelt en ouders en man met liefde omringt. Maar gek genoeg steekt er plotseling ook zoiets de kop op als: wie weet nu het beste wat de overledene had gewild en wat het beste is voor de ontredderde achterblijvers. Laat er nu in Godsnaam geen God op het toneel verschijnen, want op een God die dit toelaat, ondanks alle opgestoken kaarsjes in de laatste maanden, zit nou toch echt niemand te wachten. Alle ego's staan op scherp! En in plaats van liefdevolle

verbondenheid in de gezamenlijke rouw om een dierbare vriendin ligt verdeeldheid en vervreemding op de loer.

En dan is daar die tekst. Oordeel niet, staar je niet blind op de splinter in het oog van de ander zodat je de balk in je eigen oog niet kunt zien. Doe het niet – daar komt oorlog van, alhoewel je op zoek bent naar vrede. Veroordeel niet, voor-oordeel niet. Maak een pas op de plaats, weeg en wik je standpunt nog een keer zelfkritisch voordat je je oordeel velts en uitspreekt. Think twice, zoals dat zo mooi in het Engels heet. Zegt mijn oordeel misschien meer over mezelf dan over de ander?

Een gevoel van schaamte kan je overvallen, als je je plotseling in een klap bewust wordt van de balk in je eigen oog. Ik had dit gevoel toen de opstand in de Arabische landen begon en ik alles met eigen ogen op de televisie en via de nieuwe media kon zien. Al die verhalen dat moslim-zijn en democratische waarden niet met elkaar te verenigen zouden zijn? Het opzij zetten van basale mensenrechten in het licht van de eigen belangen van het rijke westen, die een gedoogbeleid of sterker nog het verwelkomen van dictators mogelijk maakte. Is dat met de idealen van vrijheid en democratie te verenigen? Waar kwam ons oordeel dat Islam en het streven naar vrijheid en gelijkheid niet samen gaan eigenlijk vandaan? Waar was het op gebaseerd? De moed van de mensen die de straat op gingen en gaan en waarvan velen de roep om vrijheid met hun leven moesten bekopen, maakt de balk in het eigen oog schrijnend duidelijk.

Maar ja, wat doe je hieraan?

Opnieuw lijkt Matteüs te zeggen: Je hoeft niet te wanhopen, zo ingewikkeld is het niet, hoor. Lees maar een paar verzen verder in hoofdstuk 7 – daar staat het – één regel die de wet en de profeten – de hele thora - in een zin samenvat. De ethiek die aan de bergrede van Jezus ten grondslag ligt. Een zin die door is gegeven van geslacht op geslacht, die iedereen kan begrijpen en die je elke keer opnieuw in je eigen tijd en leven weer kunt toepassen, de zogenaamde Gulden Regel: “Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.”

Het mooie is dat je deze Gulden Regel niet alleen maar in de Bijbel vindt, maar ook in andere religies en levensbeschouwelijke stromingen. Zo luidt ze in de Islam: Niemand van u is een gelovige voordat hij zijn broeder toewenst wat hij voor zichzelf wenst. En de Hindoestanen zeggen: Men moet zich tegenover anderen niet gedragen op een manier die ons onaangenaam zou zijn. Dit is het wezen van plicht (dharma). Al het overige komt voort uit zelfzuchtige verlangens. En bij de indianen klinkt ze zo: Grote Geest, geef dat ik mijn buurman niet beoordeel vóór ik een mijl in zijn mocassins heb gelopen.

Wie de schoen past – trekke hem aan!

Manuela Kalsky.

Gelezen: Matteüs 6, 33 – 7,5